

Nr 42

Näringsutskottets betänkande i anledning av motion om en fiskkonserverindustri på ostkusten.

Ärendet

I motionen 1973:1497 av herrar Nordgren (m) och Nilsson i Trobro (m) hemställs att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhänga om en förutsättningslös utredning beträffande möjligheterna att anlägga en konserveringsindustri för fisk på ostkusten.

Motionen

Avsättningsproblemen kan vissa tider vara svåra för fiskarna på syd- och ostkusten, då man där saknar fiskförädlingsindustrier, sägs det i motionen. Ostkustfiskarnas enda möjlighet vid stora fångster är att sälja fisken som djurföda, vilket ger mycket obetydliga inkomster, eller att vräka överbliven fisk i havet. För Gotlands del kan avsättningsproblemen periodvis också bli stora för sill. Till följd av de snabba kommunikationerna med fastlandet skulle även de gotländska fiskarnas situation kunna förbättras genom en konserveringsindustri med god kapacitet på ostkusten. Att en sådan etableras är enligt motionärernas mening en av de angelägnaste uppgifterna för att på längre sikt klara sysselsättning bland fiskarna.

Uppgifter i anslutning till motionen

Fiskerinäringsutredningen

Fiskerinäringsutredningen redovisade i betänkandet (Ds Jo 1970:5) Stödet till fiskets berednings- och konserverindustri resultatet av en specialundersökning i syfte att närmare kartlägga struktur- och investeringsförhållandena inom den nämnda branschen. Utredningens bearbetning omfattade 92 företag inom berednings- och konserverindustrin på fiskets område med ett saluvärde år 1969 av 263 miljoner kronor. Av företagen var 38 belägna på västkusten, 21 på sydkusten och 33 på ostkusten. Antalet helårsanställda uppgick år 1969 till sammanlagt 2 600, av vilka över 68 procent var sysselsatta vid företag på västkusten, 24 procent vid företag på sydkusten och närmare 8 procent vid företag på ostkusten. Det genomsnittliga antalet helårsanställda per företag uppgick på västkusten till 47, på sydkusten till 29 och på ostkusten till 6. På såväl sydkusten som ostkusten sysslar dock företagen i betydande omfattning även med handeln med färsk fisk. Då arbetskraften inom denna verksamhet ingår i företagens redovisade arbetsstyrka är antalet syssel-

sätta i fiskberedningen följaktligen mindre än vad som framgår av undersökningen. Av de säsonganställda hänför sig en väsentlig del till ostkusten. Utredningen konstaterade att fiskets berednings- och konservindustri på ostkusten domineras av små företagsenheter med i många fall helt säsonginriktad produktion. Enligt undersökningen hade inget av företagen på ostkusten ett saluvärde för fiskberedning och konservertillverkning överstigande 4 miljoner kronor. Av det totala saluvärdet för sådan produktion hänförde sig inte mindre än 72 procent till västkusten, medan sydkusten svarade för 20 procent och ostkusten för 8 procent. Beredd och konserverad fisk svarade för två tredjedelar av produktionens totala saluvärde. Denna produktion skedde till övervägande delen på västkusten. På ostkusten dominerade beredningen av saltad eller rökt fisk. Endast 13 procent av saluvärdet hade exporterats. Exporten var i första hand av betydelse för företagen på västkusten.

Vid undersökningen tillfrågades företagen om investeringar i byggnader och maskiner åren 1965–1969. Enligt de uppgifter som lämnades hade de totala investeringarna under femårsperioden uppgått till omkring 33 miljoner kronor eller till i genomsnitt närmare 6,8 miljoner kronor per år. Av det sammanlagda investeringsbeloppet under perioden hänförde sig 71 procent till västkusten, 19 procent till sydkusten och 10 procent till ostkusten. Under samma period uppgick investeringar i byggnader till 13,9 miljoner kronor och investeringar i maskiner till 19,4 miljoner kronor. I samband med undersökningen hade företagen även tillfrågats om olika former för finansieringen av investeringarna. Av svaren framgick att på västkusten och ostkusten närmare tre fjärdedelar av investeringarna hade finansierats med eget kapital. Banklån med statlig garanti hade varit av större betydelse endast på ostkusten. Statliga fiskberedningslån var under perioden av betydelse endast för finansieringen av investeringarna på ostkusten. Företagen lämnade vidare uppgift om omfattningen av de investeringar som de planerade under åren 1970–1972. De totala planerade investeringarna angavs till 51,2 miljoner kronor. På ostkusten dominerades investeringsplanerna av investeringar i byggnader. Företagen på västkusten angav att av de planerade investeringarna 27 procent hänförde sig till nyinvesteringar för en ökad produktion. Motsvarande andel var för sydkusten 70 procent och för ostkusten 16 procent. Dessa uppgifter tydde enligt utredningen på att investeringar i bl. a. byggnader hade blivit eftersatta under de gångna åren och att en för effektiv produktion nödvändig förnyelse av fabriksanläggningarna ansågs nödvändig. I samband med undersökningen hade 26 företag angett att deras investeringar hade begränsats av svårigheterna att skaffa kapital. Vidare hade nio företag angett att deras investeringsplaner hade påverkats av tillgången på driftkapital. Finansieringssvårigheter hade återopats främst av företag på ostkusten. Utredningen gav viss belysning av förhållandena vid olika företagstyper. I undersökningen ingick 13 producentkooperativt ägda företag.

Enligt utredningen behövde det svenska fisket en vidgad kontinuerlig avsättning på den inhemska marknaden. I detta sammanhang bedömdes

berednings- och konserverindustrin få en allt större betydelse. Om investeringar inom denna företagssektor hämmades på grund av bristande ekonomiska resurser kunde detta enligt utredningens mening leda till att riskerna ökades för rubbningar av marknadsföringen av svensk fisk. Utredningen föreslog därför att en utbyggnad av berednings- och konserverindustrin skulle stimuleras genom ett effektivt statligt stöd. Härvid skulle hänsyn inte endast tas till den totala utvecklingen av produktionskapaciteten. Utredningen framhöll att det var av vikt att förhållandena vid marknadsföringen av fisk stabiliserades genom att berednings- och konserverindustrin kunde ta emot fångsterna vid vidareförädling i sådana områden där särskilda svårigheter förelåg i fråga om avsättning på färskmarknaden. Undersökningen av fiskets berednings- och konserverindustri hade visat att investeringarna inom såväl mindre som större företag under de gångna åren i första hand hade koncentrerats på att anskaffa maskiner. De planerade investeringarna avsåg dock i stor utsträckning uppförandet av nya fabriksbyggnader. Detta tydde enligt utredningen på att industrin nu befann sig i ett läge då en mer genomgripande modernisering av produktionen var aktuell. Vidare erinrade utredningen om att kraven på fiskets berednings- och konserverindustri hade skärpts i den nya miljöskyddslagstiftningen. Ökade krav skulle också komma att ställas genom att livsmedelslagstiftningen byggdes ut och effektiviserades.

För att finansieringen av önskvärda nyinvesteringar skulle möjliggöras ansåg utredningen att det statliga kreditstödet på området skulle vidgas. Det dittills befintliga stödet genom direkta statliga lån bedömdes inte kunna få sådan omfattning att finansieringsbehovet inom fiskets berednings- och konserverindustri blev täckt. Utredningen ansåg att statliga kreditgarantier borde införas för investeringar i fiskets berednings- och konserverindustri liksom tidigare skett på andra näringsområden. Direkta statliga lån skulle även i fortsättningen lämnas i samband med investeringar av speciell karaktär.

I propositionen 1971:63 framlades förslag till grunder för lån och kreditgarantier på fiskets område på grundval av vad fiskerinäringsutredningen hade förordat. Förslaget godtogs av riksdagen (JoU 1971:31, rskr 1971:155).

Statligt stöd till fiskerinäringen

Enligt kungörelsen (1971:445) om statligt stöd till fiskerinäringen lämnas statligt stöd för att underlätta finansieringen av investeringar inom fiskerinäringen eller för att möjliggöra förbättringar av fiskeföretags ekonomiska förhållanden. Stödet lämnas i form av lånegaranti och i form av lån ur bl. a. lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. (fiskberedningslån). Lånegaranti lämnas bl. a. för åtgärd som är avsedd att höja effektiviteten inom berednings- och konserverindustrin på fiskets område, om åtgärden kan antas medföra förbättrade avsättningsförhållanden för svenskt fiske och är önskvärd från allmän syn-

punkt, samhällsekonomiskt motiverad och lönsam från företagsekonomisk synpunkt. Längsta amorteringstid är 20 år. Amorteringsfrihet och anstånd med räntebetalning medges för högst två år.

Fiskberedningslån utgår för sådan åtgärd inom fiskets berednings- och konserverindustri som väsentligt underlättar avsättningen av fisk eller förbättrar fiskarnas möjligheter att köpa förnödenheter. Om amorteringstiden gäller detsamma som för lånegarantier. Räntefrihet får medges under två år eller om särskilda skäl föreligger tre år. Kungl. Maj:t kan medge befrielse från återbetalningsskyldighet av fiskberedningslån med 15 procent av lånebeloppet, om åtgärden vartill lån beviljats är av avgörande betydelse för fortsatt fiske inom visst område och inte kan väntas bli genomförd utan sådan befrielse.

Ärende angående statligt stöd i sådana fall som nämnts prövas av fiskeristyrelsen efter samråd med statens jordbruksnämnd. Betyggande säkerhet skall ställas för lån för vilket garanti beviljas och för fiskberedningslån. Undantag kan medges om det bedöms kunna ske utan oskäligen risk. Fiskberedningslån får beviljas utan sådan säkerhet när åtgärd för vilket lånet söks bedöms vara av avgörande betydelse för fisket inom visst område.

Enligt uttalande i propositionen 1971:63 bör det statliga stödet i första hand komma de lokala och regionala producentkooperativa företagen till godo. Det står emellertid öppet även för enskilda och konsumentkooperativa företag.

Sedan de refererade bestämmelserna tillkom har beslut om kreditstöd fattats i fråga om två anläggningar på ostkusten, tillhöriga de ekonomiska föreningarna Sörmlandsfisk och Gotlandsfisk. I intetdera fallet har stödet gällt konservertillverkning.

En redogörelse för regleringen av priserna på fisk m. m. lämnas i propositionen 1973:67 angående stödåtgärder på fiskets område.

Utskottet

Fiskerinäringen på ostkusten besvärar av återkommande avsättningsproblem. En omständighet som torde bidra till avsättningsproblemen är att fiskförädlingsindustrin i den delen av landet har ringa omfattning. Mot denna bakgrund föreslås i motionen en förutsättningslös utredning av möjligheterna att anlägga en konserveringsindustri för fisk på ostkusten.

Statsmakterna har visat sitt intresse för fiskets berednings- och konserverindustri bl. a. genom den undersökning av branschen som fiskerinäringsutredningen avslutade 1970 och genom det beslut som fattades året därpå om att bereda denna industri väsentligt förbättrade kreditmöjligheter. En redogörelse för dessa, som är avsedda att underlätta avsättningen av svensk fisk, har lämnats ovan. För en betydande del av ostkusten gäller också att statligt lokaliseringsstöd står till buds.

Utskottet anser att det närmast bör ankomma på fiskets organisationer -- som har god överblick över tillförsel och avsättning av fisk i

olika delar av landet — att med hänsyn till förefintliga kreditmöjligheter etc. överväga åtgärder för en utvidgad fiskförädlingsverksamhet på ostkusten. Vid dessa överväganden kan hjälp lämnas av berörda statliga myndigheter. Något initiativ i saken från riksdagens sida synes inte motiverat.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1973:1497.

Stockholm den 12 april 1973

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Börjesson i Glömminge (c), Bengtsson i Landskrona (s), Haglund (s), Rask (s), Wirtén (fp), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s), Jonsson i Husum (s), Rydén (fp), fru Hambræus (c) och herr Nordgren (m).

